

FONDUL DE BIBLIOFILIE CONTEMPORANĂ: ASPECTE DE POPULARIZARE ȘI VALORIFICARE

Tatiana COSTIUC

Abstract

This article approaches some aspects of valorification of the bibliophily funds of the County library Octavian Goga, Cluj, which include donation from Cluj personalities and personal libraries of some scientists, professors from Cluj. The special collection is included in the acquisition's politic of the library and follows the steps: document evaluation, destination and integration in the library collection or distribution to others libraries. The material presents the others ways of valorification: the online catalogue, bibliographical newsletters, elaboration of studies and articles about the collection content and the access.

Keywords: The County Library „O. Goga” Cluj, library collection, bibliophile, Dimitrie Popovici, Ioana Em. Petrescu, Liviu Petrescu, Iosif Pervain, Emil Isac.

* * *

Unul dintre principiile de bază ale activității unei biblioteci este cel al priorităților general-umane, în special al contribuției la dezvoltarea culturii naționale și la salvagardarea moștenirii istorico-culturale.

Fiecare bibliotecă are în colecțiile sale o sumă de valori – coloana sa vertebrală, care trebuie să intre în conștiința generațiilor actuale și să fie transmise și celor viitoare.

Organizarea acestor colecții variază de la o bibliotecă la alta întrucât există o multitudine de abordări ale rolurilor bibliotecii ca instituție și ale terminologiei de specialitate, iar punctele de vedere ale specialiștilor variază de la o școală biblioteconomică la alta.

Biblioteca publică, prin misiunea sa, are alte priorități decât o bibliotecă universitară, de cercetare sau specializată. Aici cuvântul de ordine este accesul, iar comunitatea care este servită trebuie să știe că toate bunurile culturale pot fi consultate și împrumutate.

Pornind de la această idee, vom aborda în continuare câteva aspecte ale valorificării Fondurilor de bibliofilie contemporană, care, la Biblioteca Județeană „Octavian Goga” din Cluj, includ donațiile unor personalități clujene contemporane și bibliotecile personale ale câtorva figuri universitare clujene, profesori care au dat strălucire și vigoare vieții cultural-științifice din Clujul secolului XX.

De la începuturile sale, din 1968, Serviciul colecții speciale s-a dezvoltat cu un puternic accent pe componenta locală: documente legate de istoria Transilvaniei, în special a Clujului și despre personalitățile care și-au legat numele de Cluj. De-a lungul anilor fondul de documente al Serviciului colecții speciale s-a îmbogățit cu mai multe donații ale oamenilor de cultură din Cluj, câteva dintre ele fiind cu adevărat onorante pentru noi.

În anul 2000 Biblioteca Județeană „Octavian Goga” a intrat în posesia patrimoniului Casei Memoriale „Petrescu-Popovici”, care, prin Hotărârea Guvernului României a fost deschisă la Cluj, după moartea profesorului Liviu Petrescu, ultimul din această familie de cărturari. Conform deciziei Consiliului Județean toate bunurile muzeului, inclusiv documentele tipărite și audio-vizuale, au intrat în colecțiile bibliotecii.

Cititorii noștri ar trebui să cunoască câteva date despre cei care au lăsat Clujului această frumoasă moștenire culturală.

Dimitrie Popovici (1902-1952)

Profesor la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj în perioada 1934-1952, director al Bibliotecii Academiei (Filiala Cluj) (1950-1952), om de o mare sobrietate, austeritate și, în același timp, de mare știință. Istoria literaturii române a constituit preocuparea lui științifică și a susținut un adevărat evantai de cursuri pe această temă. A întemeiat revista Studii literare (1942-1948), a desfășurat o vastă muncă de cercetare și a rămas în memoria studenților ca Marele profesor al Clujului.

Fondul de documente Popovici cuprinde circa 1300 volume de carte, literatură română și universală, istorie și critică literară, toate lucrările profesorului despre ideile literare ale lui Ion Heliade Rădulescu, Gh. Bogdan-Duică, Literatura română în epoca „luminării” – cursul de 522 pagini, susținut la Facultatea de Litere și Filosofie în anii 1938-1939, carte în limbile franceză și germană, carte din sec. XIX și din perioada interbelică. O bibliotecă valoroasă și reprezentativă pentru figura emblematică a marelui profesor.

Fondul de non-carte cuprinde acte personale, din activitatea universitară, diverse rapoarte, acte privind concursul din 1935-1936 pentru ocuparea postului rămas vacant la Catedra de istorie a literaturii române, după dispariția fizică a profesorului Bogdan-Duică – cea mai autorizată voce în materie de istorie literară din Transilvania, acte legate de încadrare, de activitatea în Biblioteca

Academiei și la Institutul de Folclor, cursuri universitare, manuscrise, corespondență, poze, diverse tipărituri și tăieturi din ziare.

Ioana Em. Petrescu (1941-1990)

Profesor universitar la Facultatea de Litere a Universității din Cluj, fiica istoricului literar Dimitrie Popovici și soția criticului literar Liviu Petrescu. După terminarea Facultății de Litere din Cluj, devine preparator și apoi asistent la Catedra de literatură română. Își ia doctoratul la București cu o teză despre Ion Budai Deleanu, coordonată de profesorul Paul Cornea. Ioana Em. Petrescu este autoarea a două studii esențiale despre opera lui Mihai Eminescu și îngrijitoarea edițiilor tatălui, rămânând un nume de referință în școala eminescologică clujeană.

Fondul cuprinde fotografii (102 buc.) din diferite perioade ale vieții: copilărie, studenție, activitatea profesorală, stagii în străinătate; acte personale, albumul de amintiri din 1959; activitatea universitară: planuri de învățământ, notițe, proiecte, programe, bibliografii, structura anilor universitari 1970-1989, corespondența cu Constantin Noica, Paul Cornea, Dan Simonescu, Dan C. Mihăilescu, Mircea Muthu; instrumente de cercetare, notițe, circa 100 de caiete cu studiile profesoarei despre diferite curente literare și autori universali; exerciții de limbi străine, studii în limbile franceză și italiană, fișe de lectură, ordonate în plicuri, tăieturi din ziare, poezii din copilărie; lucrări studențești, cursuri, tratate, monografii, ediții critice, articole, recenzii, traduceri și comunicări științifice (circa 47 de dosare).

Liviu Petrescu (1941-1999)

Critic, istoric literar și eseist român.

După absolvirea Liceului „George Barițiu” din Cluj (1959), urmează cursurile Facultății de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj (1959-1964). Și-a susținut doctoratul în 1977, cu teza Romanul condiției umane. Debutul absolut în revista „Tribuna” (1966). A fost profesor de literatură comparată la Facultatea de Litere din Cluj, decan la aceeași facultate și director al Institutului de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj, președintele Societății Culturale „Lucian Blaga”.

Fondul cuprinde acte personale și de familie, 35 de dosare cu activitatea de îndrumător la doctorat (Diana Adamek, Iosefina Batto, Horia Bădescu, Ștefan Borbély, Florina Iliș, Mircea Oprea), toată activitatea Societății Culturale „Lucian Blaga”, corespondența cu Nicolae Balotă, Paul Cornea, Dan Simonescu, Mircea Zăciu, Augustin Buzura, Mircea Borcilă, Nicolae Manolecsu, Adrian Marino, Marian Papahagi, circa 100 de plicuri cu notițe și fișe de lectură, 96 de dosare care conțin cursuri, monografii, studii.

Fondul familiei Popovici mai cuprinde 6000 de volume de carte de literatură română și universală, carte de specialitate, dicționare și periodice.

Iosif Pervain (1915-1982)

Filolog și istoric literar, profesor la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj. Cariera didactică și-a început-o în 1939, la Catedra de literatură română a Facultății de Filologie, unde a lucrat alături de Dimitrie Popovici și Ion Breazu. Director al Muzeului Limbii Române din Cluj (1953). Profesor universitar din 1958, rector al Institutului Pedagogic din Oradea (1963-1966). Un mare cunoscător al Secolului Luminilor în Transilvania, un îndrumător desăvârșit, un mare încurajator și sprijinitor al tinerelor talente.

Autor al volumelor Studii de literatură română, Corespondența lui Al. Papiu Ilarian, George Bariț și contemporanii, Secvențe preromantice, a colaborat la Atlas lingvistic român, Istoria literaturii române, Istoria României. A tradus din Sinto Andras și Nagy Istvan.

După moartea sa, familia a donat o mare parte din biblioteca personală Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj.

Fondul Pervain cuprinde carte veche, carte din perioada interbelică, istorii și bibliografii literare, autori români și universali, manuscrise și corespondență – o colecție reprezentativă pentru o personalitate copleșitoare prin erudiție, un mare iubitor de carte și slovă românească, un profesor model pentru studenții de care a fost extrem de apropiat.

Emil Isac (1886-1954)

Poet român. Exponent al literaturii progresiste din Transilvania în prima jumătate a sec. al XX-lea.

A locuit, o mare parte din viața sa, în orașul Cluj. A debutat în 1902 în revista Familia, apoi a colaborat la Viața nouă, Noua revistă română, România muncitoare, Cuvântul liber, Viața românească etc.

După moartea sa, în 1954, a fost deschis un muzeu în casa sa din oraș, dedicat vieții poetului și lucrărilor sale precum și tatălui său, memorandistul Aurel Isac.

În anul 2001 toate bunurile muzeului au intrat în patrimoniul Bibliotecii Județene „Octavian Goga” Cluj.

Fondul de carte cuprinde 1700 de volume de carte în română, maghiară și alte limbi, multe dintre ele purtând dedicațiile autorilor respectivi, fotografii, manuscrise, corespondență, tăieturi din ziare.

Modalități de valorificare a Fondului de bibliofilie contemporană

Așa cum menționam mai devreme, o bibliotecă este bogată nu doar prin valorile pe care le deține, ci și prin gradul de acces la aceste valori, prin metodele de valorificare și popularizare.

Prima modalitate de valorificare a fondurilor de bibliofilie contemporană o constituie stabilirea destinației.

Referindu-ne la fondurile specializate, urmează să precizăm că acestea sunt incluse în politica generală de achiziție și urmează toți pașii: evaluarea documentelor, stabilirea destinației în bibliotecă și integrarea lor în colecțiile bibliotecii sau redistribuirea altor biblioteci. Așadar, destinația colecțiilor este o problemă de decizie a bibliotecii, documentul achiziționat se introduce într-un cadru de utilizare propriu: sau pentru fondul de referință, sau pentru colecții speciale, sau pentru împrumut la domiciliu.

Fondurile descrise mai sus sunt supuse unor reguli deosebite de cele care domină ansamblul colecțiilor curente, accesul la documente realizându-se sub îndrumarea bibliotecarului, în spații special amenajate. Intrând în posesia patrimoniului muzeelor Popovici-Petrescu și Emil Isac, biblioteca are avantajul de a crea atmosfera de studiu a posesorilor fondurilor, de a pătrunde în laboratorul lor de lucru, pentru a ne imagina cum citeau, cum își făceau notele de lectură, cum își pregăteau cursurile etc.

Alte modalități de valorificare sunt: catalogul on-line, buletinele bibliografice on-line, care cuprind informații despre toate tipurile de documente speciale deținute. Deosebit de importante sunt studiile și articolele elaborate pe baza colecțiilor și, nu în ultimul rând, digitizarea fondurilor și oferirea accesului la aceste valori de la distanță.

În cazul fondurilor specializate extrem de utile rămân bibliografiile retrospective adnotate (pe suport tradițional și electronic) și biobibliografiile. O bibliografie a unei personalități este un bilanț al creației sale, un bilanț al percepției comunității asupra personalității, cum a fost apreciat de alții, iar bibliograful nu se limitează doar la un decupaj al informației despre o personalitate din baza de date existentă, acesta citește, sintetizează, evaluează și interpretează, contribuind astfel la transformarea informației în cunoaștere.

Pentru valorificarea științifică a fondurilor de bibliofilie contemporană Biblioteca Județeană „Octavian Goga” a recurs la încheierea unor parteneriate cu instituțiile de învățământ superior. Astfel a fost încheiat parteneriatul cu Facultatea de Litere a Universității „Babeș Bolyai” pe anii 2008-2012 din care a rezultat Proiectul de cercetare și editare a arhivei Popovici-Petrescu cu participarea masteranzilor, doctoranzilor și a specialiștilor de renume de la facultățile de litere ale universităților din Cluj, București, Iași și Timișoara, în cadrul programelor din consorțiul universitar.

Proiectul presupune studierea arhivei și identificarea temelor de cercetare, stabilirea unor programe anuale care vor cuprinde tema de cercetare, forma produsului (studii tipărite, comunicări științifice, expoziții, bibliografii etc.), responsabilii și costurile, instituirea Zilelor Emil Isac, Iosif Pervain, Petrescu-Popovici, vizite la Casa Memorială, reconstituirea unor episoade biografice și profesionale.

Este extrem de important ca tinerele generații să cunoască personalitățile locului; din aceste istorii individuale se constituie istoria comunității, iar aceasta reprezintă esența rolului formativ al bibliotecii.

*Tatiana COSTIUC,
șef serviciu, Biblioteca Județeană „O. Goga” Cluj*